

LBRIS

We know
books

Ioan Lazăr

Bogdan Florea

Dreptul finanțelor publice

Volumul II. Drept fiscal și procedură fiscală

Ediția 2

- revizuită și adăugită -

Editura C.H. Beck
București 2026

Cuprins

Prefață.....	XIII
Abrevieri.....	XV
Introducere.....	XVII
Partea I. Drept fiscal.....	1
Capitolul I. Drept fiscal.....	1
Secțiunea 1. Principiile fiscalității	1
Secțiunea a 2-a. Impozitele, taxele și contribuțiile ca sursă a veniturilor publice	28
Secțiunea a 3-a. Persoanele obligate a contribui la constituirea veniturilor publice.....	37
Secțiunea a 4-a. Organismele publice implicate în colectarea veniturilor publice.....	42
§1. Agenția Națională de Administrare Fiscală (ANAF).....	43
§2. Autoritățile publice locale.....	43
§3. Alte instituții implicate în colectarea veniturilor publice.....	44
Capitolul II. Teoria generală a impozitelor.....	46
Secțiunea 1. Impozitele.....	46
§1. Definiție și caracteristici ale impozitelor	46
§2. Clasificări ale impozitelor.....	58
2.1. Impozite directe și impozite indirecte	58
2.2. Impozite reale și impozite personale	63
2.3. Impozitul pe venit, impozitul pe capital și impozitul pe cheltuieli	66
2.3.1. Impozitul pe venit.....	67
2.3.2. Impozitul pe capital	78
2.3.3. Impozitul pe cheltuieli.....	92
§3. Sisteme de impozitare: capitația, impozitul proporțional și impozitul progresiv	102
§4. Impozite datorate bugetului de stat și impozite datorate bugetelor locale.....	114
Secțiunea a 2-a. Taxele	115
§1. Definiție și caracteristici ale taxelor	115
§2. Clasificări ale taxelor	117
2.1. Taxe fiscale.....	117
2.2. Taxe parafiscale.....	118
Secțiunea a 3-a. Contribuțiile.....	118
§1. Definiție și caracteristici ale contribuțiilor.....	118

§2. Clasificarea contribuțiilor	125
Secțiunea a 4-a. Reglementări din statele membre ale UE în materia impozitării directe și indirecte	130
Capitolul III. Impozitul pe profit	158
Secțiunea 1. Definiție și noțiuni generale	158
Secțiunea a 2-a. Categoriile de contribuabili. Excepții de la aplicarea impozitului. Cota de impozitare.....	160
Secțiunea a 3-a. Rezultatul fiscal.....	171
§1. Determinarea rezultatului fiscal.....	171
§2. Cheltuieli deductibile și nedeductibile.....	180
§3. Amortizarea fiscală. Pierderile fiscale	184
§4. Aspecte fiscale internaționale	187
§5. Consolidarea fiscală în domeniul impozitului pe profit și grupul fiscal.....	196
§6. Impozitul pe dividende	197
Capitolul IV. Impozitul pe veniturile microîntreprinderilor.....	199
Capitolul V. Impozitul pe venit	209
Secțiunea 1. Contribuabili și veniturile impozabile.....	209
§1. Categoriile de contribuabili	209
§2. Venituri impozabile	211
§3. Scutiri și venituri neimpozabile	218
Secțiunea a 2-a. Tipurile de impozit pe venit	230
§1. Impozitul pe veniturile din activități independente.....	230
1.1. Determinarea venitului net anual din activități independente, în sistem real, pe baza datelor din contabilitate	235
1.2. Veniturile din activități independente realizate în baza contractelor de activitate sportivă.....	247
1.3. Stabilirea venitului net anual pe baza normelor de venit.....	249
§2. Impozitul pe veniturile din drepturi de proprietate intelectuală.....	255
§3. Impozitul pe veniturile din salarii și asimilate salariilor.....	259
§4. Impozitul pe veniturile din cedarea folosinței bunurilor.....	283
§5. Impozitul pe veniturile din investiții.....	289
§6. Impozitul pe veniturile din pensii	297
§7. Impozitul pe veniturile din activități agricole, silvicultură și piscicultură	299
§8. Impozitul pe veniturile din premii și din jocuri de noroc.....	301
§9. Impozitul pe veniturile din transferul proprietăților imobiliare din patrimoniul personal	303
§10. Impozitul pe veniturile din alte surse.....	305
Secțiunea a 3-a. Aspecte fiscale internaționale.....	311
§1. Venituri obținute din România de către nerezidenți	311
§2. Stabilirea bazei de calcul al veniturilor impozabile pentru persoanele fizice rezidente într-un stat membru al UE sau SEE.....	313
§3. Alte venituri obținute de persoanele fizice nerezidente	313

§4. Veniturile obținute din străinătate.....	314
§5. Evitarea dublei impuneri prin metoda creditului fiscal sau metoda scutirii	314
Capitolul VI. Impozitul pe veniturile obținute din Romania de nerezidenți și impozitul pe reprezentanțe	321
Secțiunea 1. Impozitul pe veniturile obținute din Romania de nerezidenți	321
Secțiunea a 2-a. Impozitul pe reprezentanțe	328
Secțiunea a 3-a. Redevențe și dobânzi la întreprinderi asociate	329
Capitolul VII. Impozitele și taxele locale	331
Secțiunea 1. Aspecte introductive.....	331
Secțiunea a 2-a. Impozitul pe clădiri și taxa pe clădiri	331
Secțiunea a 3-a. Impozitul pe teren și taxa pe teren.....	342
Secțiunea a 4-a. Impozitul pe mijloacele de transport	342
Secțiunea a 5-a. Impozitul pe spectacole	345
Secțiunea a 6-a. Taxa pentru eliberarea certificatelor, avizelor și autorizațiilor	345
Secțiunea a 7-a. Taxa pentru folosirea mijloacelor de reclamă și publicitate.....	345
Secțiunea a 8-a. Taxele speciale	346
Secțiunea a 9-a. Alte taxe locale.....	347
Secțiunea a 10-a. Delimitarea impozitului pe clădiri de impozitul pe construcții.....	348
Capitolul VIII. Impozitele indirecte datorate bugetului de stat.	
Taxa pe valoarea adăugată.....	350
Secțiunea 1. Regimul juridic al taxei pe valoarea adăugată.....	350
Secțiunea a 2-a. Operațiunile impozabile	353
Secțiunea a 3-a. Persoanele impozabile	359
Secțiunea a 4-a. Operațiunile cuprinse în sfera de aplicare a TVA	362
§1. Livrarea de bunuri.....	362
§2. Prestările de servicii.....	368
§3. Schimbul de bunuri sau servicii.....	372
§4. Achiziția intracomunitară de bunuri	373
§5. Importul de bunuri	378
Secțiunea a 5-a. Locul operațiunilor cuprinse în sfera TVA.....	378
Secțiunea a 6-a. Faptul generator și exigibilitatea TVA.....	391
Secțiunea a 7-a. Baza de impozitare și cotele de TVA	396
Secțiunea a 8-a. Operațiuni scutite de TVA.....	408
Secțiunea a 9-a. Deducerile de TVA.....	418
Secțiunea a 10-a. Persoanele obligate la plata TVA	424
Secțiunea a 11-a. Regimurile speciale referitoare la TVA.....	427
Secțiunea a 12-a. Obligația de înregistrare în scopuri de TVA.....	428
Capitolul IX. Impozitele indirecte datorate bugetului de stat. Accizele	433
Secțiunea 1. Noțiuni generale	433

Secțiunea a 2-a. Reglementarea sistemului de accize armonizate	434
Secțiunea a 3-a. Persoanele obligate la plata accizelor armonizate și categoriile de produse accizabile.....	436
Secțiunea a 4-a. Excepții și scutiri de la plata accizelor armonizate.....	438
Secțiunea a 5-a. Restituiri de accize	441
Secțiunea a 6-a. Reglementarea sistemului de accize nearmonizate.....	441
Capitolul X. Contribuțiile sociale obligatorii	443
Secțiunea 1. Sistemele publice de asigurări sociale.....	443
Secțiunea a 2-a. Contribuțiile de asigurări sociale, datorate bugetului asigurărilor sociale de stat.....	444
Secțiunea a 3-a. Contribuția de asigurări sociale de sănătate, datorată bugetului Fondului național unic de asigurări sociale de sănătate ..	450
Secțiunea a 4-a. Contribuția asiguratorie pentru muncă, datorată bugetului general consolidat	458
Partea II. Procedură fiscală	459
Capitolul I. Principiile generale de conduită în procedura fiscală	459
Secțiunea 1. Principiul legalității	460
Secțiunea a 2-a. Principiul aplicării unitare a legislației fiscale.....	462
Secțiunea a 3-a. Principiul de apreciere al ANAF	463
Secțiunea a 4-a. Rolul activ al organului fiscal.....	465
Secțiunea a 5-a. Limba oficială în administrația fiscală	467
Secțiunea a 6-a. Dreptul de a fi ascultat.....	468
Secțiunea a 7-a. Obligația de cooperare.....	471
Secțiunea a 8-a. Secretul fiscal	471
Secțiunea a 9-a. Buna-credință	473
Capitolul II. Raportul juridic fiscal	474
Secțiunea 1. Perspectiva istorică.....	474
Secțiunea a 2-a. Concept și definiție.....	477
Secțiunea a 3-a. Subiecții raportului juridic fiscal	479
§1. Statul și unitățile administrativ-teritoriale	480
§2. Contribuabilul și plătitorul.....	481
§3. Alte persoane care dobândesc drepturi și obligații în cadrul raportului juridic fiscal.....	485
Secțiunea a 4-a. Conținutul raportului juridic fiscal	486
§1. Conținutul raportului juridic de drept material fiscal.....	488
§2. Conținutul raportului juridic de drept procedural fiscal.....	489
Secțiunea a 5-a. Obiectul raportului juridic fiscal.....	490
Secțiunea a 6-a. Nașterea, modificarea și stingerea raportului juridic de drept fiscal	491
Capitolul III. Actul administrativ fiscal.....	494
Secțiunea 1. Reglementare.....	494

Secțiunea a 2-a. Trăsături și elemente caracteristice actului administrativ fiscal.....	497
Secțiunea a 3-a. Comunicarea și opozabilitatea actului administrativ fiscal ...	502
Secțiunea a 4-a. Nulitatea actului administrativ fiscal.....	507
§1. Condițiile nulității actului administrativ fiscal.....	507
§2. Efectele nulității actului administrativ fiscal	509
Secțiunea a 5-a. Desființarea și modificarea actului administrativ fiscal	512
Secțiunea a 6-a. Suspendarea executării actului administrativ fiscal.....	514
Capitolul IV. Înregistrarea fiscală și stabilirea creanțelor fiscale.....	517
Secțiunea 1. Înregistrarea fiscală	517
Secțiunea a 2-a. Stabilirea creanțelor fiscale. Asieta fiscală. Lichidarea creanței fiscale	519
Secțiunea a 3-a. Prescripția în procedura fiscală.....	525
§1. Prescripția în dreptul comun și în procedura fiscală	525
§2. Prescripția dreptului de a stabili creanțe fiscale.....	527
§3. Prescripția dreptului de a cere executarea silită a creanțelor fiscale	530
§4. Prescripția dreptului de a cere restituirea creanțelor fiscale.....	532
Capitolul V. Colectarea creanțelor fiscale	535
Secțiunea 1. Concept	535
Secțiunea a 2-a. Noțiuni fundamentale în procedura colectării creanțelor fiscale: titlu de creanță fiscală, titlu executoriu.....	537
Secțiunea a 3-a. Organizarea evidenței creanțelor fiscale și a modului de stingere a acestora. Scadența și termenele de plată a creanțelor fiscale. Certificatul de atestare fiscală.....	542
§1. Organizarea evidenței creanțelor fiscale și a modului de stingere a acestora.....	542
§2. Scadența creanțelor fiscale.....	543
§3. Termenul de plată a creanțelor fiscale	545
§4. Certificatul de atestare fiscală.....	546
Secțiunea a 4-a. Stingerea creanțelor fiscale în procedura colectării creanțelor fiscale: plată, compensare și restituire.....	550
§1. Plata creanțelor fiscale	550
§2. Compensarea creanțelor fiscale	551
§3. Restituirea creanțelor fiscale.....	554
3.1. Restituirea sumelor achitate fără a fi datorate potrivit art. 168 C.proc.fisc.	554
3.2. Restituirea taxei pe valoarea adăugată (TVA).....	555
3.3. Restituirea impozitului pe venit.....	558
Secțiunea a 5-a. Dobânzi, penalități de întârziere, penalități de nedeclarare ...	558
§1. Obligațiile fiscale accesorii.....	558
§2. Pot fi impuse obligații fiscale accesorii fără existența unui prejudiciu?	559
§3. Pot fi impuse obligații fiscale accesorii în lipsa unei culpe?	560
§4. Dobânzi și penalități de întârziere.....	562

§5. Penalitatea de nedeclarare a creanțelor fiscale.....	563
Secțiunea a 6-a. Înlesniri și eșalonare la plată. Garanții	563
§1. Înlesniri la plata obligațiilor fiscale	563
§2. Constituirea de garanții	569
Secțiunea a 7-a. Măsurile asigurătorii în procedura colectării creanțelor fiscale: poprirea asigurătorie și sechestrul asigurător	571
Secțiunea a 8-a. Stingerea creanțelor fiscale prin executare silită	576
§1. Concept, principii, reguli, participanți și tipologie	576
1.1. Executarea silită a creanțelor fiscale și executarea silită de drept comun	577
1.2. Principii și reguli care guvernează executarea silită a creanțelor fiscale	580
1.3. Participanții la executarea silită fiscală	582
1.4. Tipologia/modalitățile executării silită în materie fiscală.....	586
§2. Somația și medierea	587
2.1. Somația.....	587
2.2. Medierea în procedura fiscală.....	588
§3. Executarea silită prin poprire	590
§4. Executarea silită a bunurilor mobile	595
§5. Executarea silită a bunurilor imobile	598
§6. Executarea silită a altor bunuri	599
§7. Valorificarea bunurilor sechestrate. Cheltuielile de executare. Eliberarea și distribuirea sumelor realizate. Efectele juridice ale adjudecării	602
7.1. Valorificarea bunurilor sechestrate.....	602
7.2. Cheltuielile de executare silită.....	604
7.3. Stingerea creanțelor fiscale. Eliberarea și distribuirea sumelor realizate prin executare silită	605
7.4. Efectele adjudecării	609
§8. Contestația la executare silită.....	609
Secțiunea a 9-a. Stingerea creanțelor fiscale prin alte modalități	615
§1. Darea în plată.....	616
§2. Conversia în acțiuni a obligațiilor fiscale	618
§3. Cesiunea creanțelor bugetare	621
§4. Conduita organului fiscal în cazul insolvenității și al deschiderii procedurii insolvenței potrivit Legii nr. 85/2014. Insolvențitatea fiscală și efectele acesteia asupra executării silită.....	622
§5. Anularea creanțelor fiscale ca mijloc de stingere a obligațiilor fiscal ...	624
§6. Cazuri speciale de executare silită în materia creanțelor bugetare provenite din hotărâri penale.....	626
Secțiunea a 10-a. Dispoziții speciale privind colectarea.....	627
Capitolul VI. Controlul fiscal	629
Secțiunea 1. Inspecția fiscală	630
§1. Obiectul inspecției fiscale.....	632
§2. Formele, întinderea și etapele inspecției fiscale.....	637

§3. Metode de control, principii și reguli în procedura inspecției fiscale	640
3.1. Metodele de control utilizate în cadrul inspecției fiscale	640
3.2. Principii și reguli care guvernează inspecția fiscală	643
§4. Competența în procedura inspecției fiscale	650
§5. Etapele inspecției fiscale	653
5.1. Selectarea contribuabilului pentru inspecția fiscală	653
5.2. Avizul de inspecție fiscală	653
5.3. Începerea și desfășurarea propriu-zisă a inspecției fiscale	657
5.3.1. Începerea inspecției fiscale	657
5.3.2. Locul și timpul desfășurării inspecției fiscale	659
5.3.3. Durata inspecției fiscale	660
5.3.4. Suspendarea inspecției fiscale	661
5.3.5. Dreptul de a fi informat	665
5.4. Pregătirea și emiterea raportului de inspecție fiscală	669
5.5. Reverificarea și refacerea inspecției fiscale	672
5.5.1. Reverificarea inspecției fiscale	672
5.5.2. Refacerea inspecției fiscale	676
5.6. Decizia de impunere provizorie	677
Secțiunea a 2-a. Controlul inopinat	678
Secțiunea a 3-a. Controlul antifraudă: control operativ și inopinat	680
§1. Direcția Generală Antifraudă Fiscală	680
§2. Regulile în procedura controlului antifraudă	681
§3. Procesul-verbal de control operativ și inopinat/antifraudă	684
Secțiunea a 4-a. Verificarea situației fiscale personale de către organul fiscal central	687
§1. Concept	687
§2. Competența efectuării verificării	688
§3. Procedura verificării	689
3.1. Caracteristici generale	689
3.2. Solicitarea documentelor justificative – delimitări și regim juridic	690
3.3. Delimitări conceptuale: documente justificative vs documente contabile	691
3.4. Derularea procedurii de verificare a situației fiscale personale	691
§4. Cheltuielile privind nivelul de trai și sursele de fonduri din perioadele anterioare	693
§5. Suspendarea procedurii de verificare	696
§6. Durata efectuării verificării	696
Secțiunea a 5-a. Verificarea documentară	696
Capitolul VII. Contestația împotriva actelor administrative fiscale	699
Secțiunea 1. Obiectul contestației	699
Secțiunea a 2-a. Competența și condițiile de admisibilitate a contestației	703
§1. Competența de soluționare a contestației	703
§2. Condițiile de admisibilitate a contestației	704
§3. Forma, conținutul și termenul contestației	704

Secțiunea a 3-a. Soluționarea contestației.....	707
§1. Decizia de soluționare a contestației.....	707
§2. Participarea terților în procedura de soluționare a contestației.....	708
§3. Drepturile părților și obligațiile organului de soluționare în cadrul procedurii de contestație	709
§4. Suspendarea procedurii de soluționare a contestației pe cale administrativă.....	710
§5. Soluții asupra contestației	716
§6. Comunicarea soluției și căi de atac.....	720
§7. Reexaminarea deciziei de soluționare.....	722
Capitolul VIII. Procedura amiabilă pentru evitarea dublei impuneri.....	724
Secțiunea 1. Concept	724
Secțiunea a 2-a. Procedura amiabilă – inițiere și competență.....	725
Secțiunea a 3-a. Procedura pentru evitarea/eliminarea dublei impuneri în baza Directivei (UE) 2017/1852 a Consiliului privind mecanismele de soluționare a litigiilor fiscale în Uniunea Europeană	725
Secțiunea a 4-a. Plângerea – instrumentul declanșator al mecanismului de soluționare a litigiilor fiscale.....	728
§1. Conținutul plângerii în procedura amiabilă privind evitarea dublei impuneri	729
§2. Informații suplimentare – clarificări și regim juridic.....	731
§3. Retragerea plângerii.....	732
§4. Decizia autorității competente asupra plângerii.....	733
Secțiunea a 5-a. Organe competente în soluționarea procedurii amiabile	734
Secțiunea a 6-a. Emiterea și aplicarea deciziei finale	735
Capitolul IX. Contenciosul fiscal.....	738
Secțiunea 1. Contenciosul fiscal: noțiuni, fundament normativ și delimitări conceptuale	738
Secțiunea a 2-a. Acțiunea în fața instanței de judecată în contenciosul fiscal	743
Bibliografie	747

Partea I Drept fiscal

Capitolul I Drept fiscal

„Cred că o națiune care încearcă să se taxeze întru prosperitate este ca un om care stă într-o găleată și încearcă să se ridice singur de mâner”

Winston Churchill

Secțiunea 1. Principiile fiscalității

Dreptul statului de a încasa taxe și impozite rezultă din obligația constituțională a cetățenilor de a contribui la cheltuielile publice prin plata impozitelor și a taxelor, fiind un drept ce ține de esența statului și care-i asigură acestuia existența și funcționalitatea. Statul este în măsură de a-și îndeplini funcțiile și obligațiile asumate constituțional¹ față de cetățenii săi doar dacă are posibilitatea exercitării acestui drept. Așadar, prelevarea de taxe și impozite reprezintă un element esențial al suveranității statului, constituind premisa îndeplinirii rolului său fundamental: organizarea societății și satisfacerea interesul public, general, prin suportarea acelor costuri și cheltuieli care excedează intereselor individuale².

Orice formă statală are nevoie, pentru a-și atinge scopul existenței, de mijloace bănești constituite pe seama cetățenilor, care să finanțeze serviciile de interes public și aparatul funcționăresc însărcinat cu prestarea lor³.

Fiscalitatea este de esența statului capitalist, nu și a statului comunist, întrucât, într-o economie liberă, bazată pe proprietatea privată, statul nu intervine decât în calitate de arbitru stabilind, prin politicile sale fiscale, impozite asupra veniturilor, bunurilor și activităților ce alcătuiesc economia de piață. În schimb, în țările comuniste, în care principala formă de proprietate este cea de stat, politicile fiscale devin

---

¹ Pentru un studiu despre valorile, principiile și regulile de drept constituțional din diferite state, a se vedea: *A. Stănculescu (Alexe)*, Puterea constituantă, Ed. C.H. Beck, București, 2019, p. 224 și urm.; *D.C. Dănișor*, Drept constituțional și instituții politice, Vol. I. Teoria generală, Ed. C.H. Beck, București, 2007, p. 150 și urm.; *L. Mezzetti*, Principi costituzionali, Ed. G. Giappichelli, Torino, 2011, p. 1-178.

² A se vedea parag. 93 din DCC nr. 900/2020 (M.Of. nr. 1274 din 22 decembrie 2020).

³ *S. Bodu*, Finanțe și fiscalitate. Noțiuni de bază, Ed. Rosetti International, București, 2023, p. 22-23.

irelevante câtă vreme statul nu are de ce să își plătească impozite lui însuși și să plătească pentru aceasta un întreg organ administrativ de specialitate⁴.

Principiul este definit ca elementul fundamental, ideea, legea de bază pe care se întemeiază o teorie științifică, un sistem politic, juridic, o normă de conduită etc. Principiile reprezintă totalitatea legilor și a noțiunilor de bază ale unei discipline⁵.

Principiile sunt diferite de „reguli”, în sensul că primele sunt mai degrabă direcționale, în timp ce ultimele sunt decizionale⁶.

Principiile fiscalității reprezintă puncte de reper atât pentru contribuabil, cât și pentru organele fiscale în cadrul raportului juridic fiscal. Acestea vin să explice filosofia legiuitorului în privința stabilirii impozitelor, taxelor și contribuțiilor sociale, ghidând astfel atât comportamentul contribuabililor, cât și al organelor fiscale.

În situațiile în care legislația fiscală este lacunară și nu oferă prin ea însăși o rezolvare în cazuri punctuale, se recurge, sau ar trebui să se recurgă, la principii pentru identificarea soluției. Principiile fiscalității constituie un reper și pentru legiuitor în activitatea sa de intervenție în materia dreptului fiscal, orice astfel de intervenție trebuind a fi realizată cu respectarea principiilor deja stabilite în materie fiscală.

Inserarea în textul legii fundamentale și a celei fiscale a principiilor fiscalității conduce la ideea că filosofia legiuitorului român înclină mai degrabă spre teoriile realiste decât spre cele pozitivistice⁷.

Analiza principiilor fiscalității pornește de la principiile izvorâte din garantarea constituțională a drepturilor și libertăților fundamentale, care-l protejează pe contribuabil în fața legii și a autorităților fiscale, și anume⁸:

(i) **principiul egalității** în materie fiscală, consacrat de art. 16 alin. (1) din Constituție, potrivit căruia cetățenii, persoane fizice, sunt egali în fața legii și a autorităților publice, inclusiv a celor fiscale;

(ii) **principiul așezării juste a sarcinii fiscale**, consacrat de art. 56 alin. (2) din Constituție;

(iii) **principiul capacității contributive**;

(iv) **echitatea fiscală**.

Principiul egalității în materie fiscală combină principiul egalității în fața legii și principiul egalității în fața obligațiilor publice. Principiul egalității în fața legii se fundamentează pe art. 6 din Declarația Drepturilor Omului și a Cetățenilor (adoptată în Franța, la 26 august 1789, după căderea Bastiliei – *n.n.*), din care rezultă că cetățenii aflați în aceeași situație trebuie tratați într-o manieră identică, iar derogările

---

⁴ *Idem*, p. 65.

⁵ (<https://dexonline.ro/definitie/principiu>)

⁶ *C. Brokelind*, *Principles of Law: Function, Status and Impact in EU Tax Law*, IBFD, 2014, p. 21.

⁷ Teoriile realiste sunt cele care acceptă utilizarea principiilor în analiza judiciară, acceptându-se ideea că rolul instanțelor este acela de legiuitor în anumite cazuri, analiza extinzându-se la motivele invocate, la mijloacele, scopurile și consecințele legii, în timp ce teoriile pozitivistice pledează pentru folosirea sensului literal al legii ca bază a judecății și nu permit ca justiția să exercite un drept de discreție și să reconstruiască o lege care, altfel, ar duce la o absurditate. A se vedea, în acest sens, *C. Brokelind*, *op. cit.*, p. 24-25.

⁸ *R. Bufan* (coord.), *M. Buidoso*, *I. Cochînțu*, *A. Muntean*, *N. Șvidchi*, *Tratat de drept fiscal*, Vol. I. Teoria generală a dreptului fiscal, Ed. Hamangiu, București, 2016, p. 125-142.

sunt posibile doar cu condiția existenței unui motiv de interes general, de natură să justifice diferența de tratament⁹.

În dreptul UE¹⁰, principiul egalității care ar trebui să guverneze impozitarea activităților economice similare, indiferent de caracterul transfrontalier sau național al acestora, este încălcat în momentul în care se acordă un tratament preferențial activităților desfășurate în limitele teritoriului național. Astfel, în toate situațiile în care măsurile fiscale naționale, în fapt sau în drept, afectează în mod negativ activitățile transfrontaliere constituie o restrângere a libertăților fundamentale¹¹.

Legea poate stabili reguli diferite pentru categorii diferite de persoane, însă această diferență de tratament nu este admisă decât cu condiția ca ea să fie justificată de diferența de situație și să nu fie incompatibilă cu scopul legii¹².

Exemplu:

În Franța, Consiliul Constituțional a cenzurat impozitarea amprente de carbon pentru anumite produse energetice, de pe piață, utilizate sau destinate a fi utilizate drept carburant sau combustibil, considerând că acest impozit nu este în concordanță cu obiectivul legii de a stabili instrumente permanente de reducere semnificativă a încălzirii globale, întrucât activitățile care fac obiectul contribuției ar reprezenta mai puțin de jumătate din toate emisiile de gaze cu efect de seră și că impozitarea amprente de carbon s-ar referi în principal la combustibili și produsele de încălzire care sunt doar una dintre sursele de emisii de dioxid de carbon¹³.

Un alt exemplu este reprezentat de cotizațiile de asigurări sociale, Consiliul Constituțional considerând că eventualele diferențe de tratament între asigurații aceleiași scheme de asigurări sociale trebuie justificate de o diferență de situație, fie de un motiv de interes general, cu condiția ca în fiecare dintre aceste ipoteze diferența de tratament să fie direct legată de obiectul legii¹⁴.

Consiliul Constituțional francez a apreciat că nu este interzisă impunerea unor obligații specifice anumitor categorii de persoane din motive de interes general, cu condiția ca aceasta să nu aibă ca rezultat o încălcare clară a principiului egalității în fața obligațiilor publice (impozitelor – *n.n.*), garantat de art. 13 din Declarația Drepturilor Omului și a Cetățenilor. Așadar, principiul egalității în fața impozitelor interzice, în special legiuitorului, chiar și atunci când nu ar exista nicio diferență de tratament, să impună o sarcină excesivă asupra unei categorii de contribuabili în ceea ce privește capacitățile contributive ale acestora. Aceleași principii se aplică contribuțiilor la asigurările sociale¹⁵.

⁹ G. Loustalet, A. Merchadier, *Cours de droit fiscal 2022*, ed. a 2-a, Ed. IEJ de la Sorbonne, Paris, 2022, p. 11.

¹⁰ Pentru definiția și sursele dreptului UE, a se vedea I. Dumitru, A. Stoican, *European Union Law. Lecture Notes*, Ed. ASE, București, 2020, p. 24-51.

¹¹ L. Lázár, *Cauza C-92/01, Stylianakis*, în *Cluj Tax Forum Journal* nr. 3/2022, p. 230.

¹² G. Loustalet, A. Merchadier, *op. cit.*, p. 11.

¹³ *Idem*, p. 11-12.

¹⁴ *Idem*, p. 12.

¹⁵ *Idem*, p. 12-13.

Curtea Constituțională a României a stabilit că sistemul fiscal național se legitimează prin raportare la trei principii constituționale¹⁶:

(i) **principiul contributivității** – prevăzut de art. 56 alin. (1) din Constituție, care presupune obligația cetățenilor de a contribui la cheltuielile publice;

(ii) **principiul legalității** – consacrat de art. 139 alin. (1) din Constituție, care implică obligația statului de a stabili impozitele, taxele și orice alte venituri ale bugetului de stat și ale bugetului asigurărilor sociale de stat numai prin lege;

(iii) **principiul justei așezări a sarcinilor fiscale** – prevăzut de art. 56 alin. (2) din Constituție și transpus în Codul fiscal prin intermediul principiilor neutralității măsurilor fiscale și justeței impunerii sau al echității fiscale. Egalitatea în fața legii fiscale are la bază universalitatea participării la sarcini fiscale, care este un principiu specific al politicii fiscale, consacrat de art. 56 alin. (1) din Constituție, potrivit căruia toți cetățenii sunt obligați să contribuie la cheltuielile publice, obligație ce implică ideea de egalitate în fața legii fiscale, fără niciun privilegiu sau discriminare.

Curtea Constituțională a arătat că „sistemul legal de impuneri trebuie să asigure așezarea justă a sarcinilor fiscale, ceea ce presupune în mod necesar subordonarea față de un principiu de echitate și de justiție socială, pentru a corespunde caracterului social al statului, prevăzut de art. 1 alin. (3) din Constituție”¹⁷. Prin urmare, „așezarea justă a sarcinilor fiscale trebuie să reflecte însuși principiul egalității cetățenilor în fața legii, prin impunerea unui tratament identic pentru situații identice și să țină cont, în același timp, de capacitatea contributivă a contribuabililor, luând în considerare elementele ce caracterizează situația individuală și sarcinile sociale ale acestora”¹⁸. „Principiul constituțional al așezării juste a sarcinilor fiscale pentru suportarea cheltuielilor publice, prevăzut de art. 56 alin. (2), impune, de asemenea, diferențierea contribuției persoanelor care realizează venituri mai mari. Cota de contribuție, exprimată procentual, este unică, neavând nici caracter progresiv, diferența valorică a contribuției fiind determinată de nivelul diferit al venitului”¹⁹.

De asemenea, „așezarea sarcinilor fiscale trebuie să țină cont de capacitatea contributivă a contribuabililor, respectiv în așezarea obligațiilor fiscale să se țină seama de necesitatea de protecție a păturilor sociale celor mai dezavantajate, luând în considerare elementele ce caracterizează situația individuală și sarcinile sociale ale contribuabililor în cauză”²⁰.

Aceeași instanță de contencios constituțional se raportează la jurisprudența „Curții Europene a Drepturilor Omului, care recunoaște o largă marjă de apreciere a statelor contractante în a-și stabili propria politică în materie fiscală, cu condiția existenței unui just echilibru între cerințele interesului general și imperativele apărării drepturilor fundamentale ale omului (a se vedea Hotărârea din 23 februarie 2006, pronunțată în cauza *Stere și alții c. României*, parag. 50). Astfel, legiuitorul trebuie să dispună, la punerea în aplicare a politicilor sale, mai ales a celor sociale și econo-

¹⁶ A se vedea parag. 94 din DCC nr. 900/2020.

¹⁷ A se vedea DCC nr. 176/2003 (M.Of. nr. 400 din 9 iunie 2003).

¹⁸ A se vedea DCC nr. 1394/2010 (M.Of. nr. 863 din 23 decembrie 2010).

¹⁹ A se vedea DCC nr. 452/2005 (M.Of. nr. 917 din 13 octombrie 2005), precum și DCC nr. 56/2006 (M.Of. nr. 164 din 21 februarie 2006).

²⁰ A se vedea DCC nr. 258/2010 (M.Of. nr. 338 din 21 mai 2010).

mice, de o marjă de apreciere pentru a se pronunța atât asupra existenței unei probleme de interes public care necesită un act normativ, cât și asupra alegerii modalităților de aplicare a acestuia, care să facă posibilă menținerea unui echilibru între interesele aflate în joc (Decizia din 4 septembrie 2012, pronunțată în cauza *Dumitru Daniel Dumitru și alții c. României*, par. 41 și 49)²¹.

Pe lângă justul echilibru între cerințele interesului general și imperativele apărării drepturilor fundamentale ale omului, impunerea de noi impozite și taxe trebuie să fie făcută și cu respectarea justei așezări a sarcinilor fiscale, ceea ce înseamnă că „fiscalitatea trebuie să fie nu numai legală, ci și proporțională, rezonabilă, echitabilă și să nu diferențieze impozitele pe criteriul grupelor sau categoriilor de cetățeni”²². Așadar, „legiuitorul trebuie să manifeste o grijă deosebită atunci când determină categoria de venit asupra căreia poartă sarcina fiscală, suma concretă asupra căreia se datorează și modul concret de calcul al sarcinii fiscale”²³.

Jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene în mod frecvent verifică adecvarea instrumentală și graduală, și deci **proporționalitatea**²⁴ domeniului de aplicare material al dreptului intern pentru a atinge în mod sistematic obiectivul atribuit prin tratat sau prin legislația derivată a UE. Evaluarea proporționalității este utilizată de Curtea de Justiție pentru a determina dacă interesul public național se poate realiza doar prin comprimarea drepturilor individuale sau a drepturilor subiective juridice recunoscute de dreptul UE sau dacă există alte forme de echilibru între ordinea europeană și interesele naționale care sunt mai puțin costisitoare pentru pozițiile individuale. Principiul proporționalității răspunde astfel unei logici a echilibrării intereselor conflictuale (europene și naționale) în funcție de evaluarea eficienței instrumentale și gradualiste a legii, ceea ce înseamnă că legiuitorul național și administrația publică nu pot impune (prin intermediul legislației sau chiar prin măsuri administrative) obligații sau restricții ale drepturilor și libertăților individuale într-o măsură care depășește ceea ce este strict necesar pentru realizarea scopului public urmărit, prin comparația beneficiilor publice cu dezavantajele individuale²⁵.

În special, proporționalitatea reglementărilor interne implică verificarea a trei standarde diferite: adecvare, necesitate, oportunitate. Adecvarea este capacitatea potențială de a urmări scopul stabilit de legislația națională astfel încât să permită evaluarea adecvării mijloacelor la scop. Necesitatea este identificată în lipsa unei

²¹ A se vedea par. 18 din DCC nr. 92/2020 (M.Of. nr. 474 din 4 iunie 2020).

²² A se vedea DCC nr. 223/2012 (M.Of. nr. 256 din 18 aprilie 2012), DCC nr. 176/2003 (M.Of. nr. 400 din 9 iunie 2003), sau DCC nr. 3/1994 (M.Of. nr. 145 din 8 iunie 1994).

²³ A se vedea DCC nr. 695/2012 (M.Of. nr. 623 din 30 august 2012).

²⁴ Alături de principiul proporționalității, dreptul UE se fundamentează și pe alte principii care își găsesc aplicabilitatea în materie financiară, cum sunt: principiul atribuirii (împuternicirii speciale limitate), principiul împuternicirii implicite (*implied powers*), principiul subsidiarității, principiul echilibrului instituțional (*checks and balances*), principiul rangului prioritar al dreptului european față de dreptul național, principiul aplicării directe a dreptului unional, principiul respectării drepturilor fundamentale ale omului, principiul transparenței și al democrației. A se vedea, în acest sens, *C.F. Costas, M. Tofan*, *Drept financiar*, ed. a II-a, București, Ed. Universul Juridic, 2025, p. 34-42.

²⁵ *P. Boria*, *Taxation in European Union*, Second Edition, Springer International Publishing Switzerland and G. Giappichelli Editore 2017, p. 177-178.

alternative la alegerea legislativă, dată fiind absența altor mijloace la fel de eficiente pentru atingerea obiectivului stabilit de legislația națională. Oportunitatea reprezintă adecvarea activității discreționare de echilibrare a valorilor implicate și, în special, a intereselor publice și individuale afectate de soluția de reglementare aleasă²⁶.

Pentru a stabili dacă **principiul general al proporționalității** este încălcat sau nu prin impunerea unei măsuri administrative, dreptul comparat propune un test, care urmărește să ofere răspuns la trei întrebări²⁷:

- ✓ Este măsura administrativă corespunzătoare atingerii unui scop legitim?
- ✓ Este această măsură necesară atingerii scopului legitim sau cea mai puțin restrictivă dintre măsurile necesare acestui scop?
- ✓ Este această măsură un efect excesiv asupra interesului persoanei?

Jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene a recunoscut că principiul proporționalității primește o importanță deosebită în domeniul fiscalității, întrucât reprezintă un criteriu esențial prin care se urmărește a se asigura că urmărirea scopurilor dreptului național produce cel mai mic detriment posibil obiectivelor unionale (cauza C-114/76²⁸; cauzele conexe C-286/94, C-340/95, C-401/95²⁹; cauzele C-110/98 până la C-147/98³⁰). În unele decizii ale Curții de Justiție a Uniunii Europene, trimiterea la principiul proporționalității este explicită, tocmai pentru a critica anumite prevederi ale legislației naționale care, deși este menită să protejeze interesul public, generează un prejudiciu evident interesului individual printr-o măsură considerată a fi neproporțională. Spre exemplu, a fost considerată nelegală o normă care exclude dreptul la rambursarea taxei (pe valoarea adăugată – *n.n.*) în legătură cu depunerea unui duplicat al facturii originale pierdute din motive neimputabile contribuabilului, considerând inutilă (și deci disproporționată și excesivă) excluderea rambursării în comparație cu scopul prevenirii fraudei fiscale (cauza C-361/96³¹). Cu altă ocazie, Curtea de Justiție a Uniunii Europene s-a pronunțat

²⁶ *Idem*, p. 177.

²⁷ *G. de Búrca*, The Principle of Proportionality and its Application in EC Law (1993) 13 Yearbook of European Law 105-150, p. 106, apud *L. Dobrinescu*, Principiul proporționalității în dreptul European. Exemple de neproporționalitate din legislația și practica românească (<https://codfiscal.net/32470/principiul-proportionalitatii-in-dreptul-european-exemple-de-neporportionalitate-din-legislatia-si-practica-romaneasca>).

²⁸ CJUE, cauza *Bela-Mühle Josef Bergmann KG c. Grows-Farm GmbH & CO. KG*, Hotărârea din 5 iulie 1977, cerere având ca obiect pronunțarea unei hotărâri preliminare: Landgericht Oldenburg – Germania, ECLI: ECLI:EU:C:1977:116.

²⁹ CJUE, cauzele *Garage Molenheide BVBA (C-286/94)*, *Peter Schepens (C-340/95)*, *Bureau Rik Decan-Business Research & Development NV (BRD) (C-401/95)* și *Sanders BVBA (C-47/96) c. Belgische Staat*, Hotărârea (camera a cincea) din 18 decembrie 1997, cereri având ca obiect pronunțarea unei hotărâri preliminare: Hof van Beroep Antwerpen, Rechtbank van eerste aanleg Brussel, Rechtbank van eerste aanleg Brugge – Belgia, ECLI:EU:C:1997:623.

³⁰ CJUE, cauza *Gabalfrisa SL și alții c. Agencia Estatal de Administración Tributaria (AEAT)*, Hotărârea din 21 martie 2000, cerere având ca obiect pronunțarea unei hotărâri preliminare: Tribunal Económico-Administrativo Regional de Cataluña – Spania, taxa pe valoare adăugată, cauze conexe C-110/98 până la C-147/98, ECLI:EU:C:2000:145.

³¹ CJUE, cauza *Société générale des grandes sources d'eaux minérales françaises c. Bundesamt für Finanzen*, Hotărârea (camera a cincea) din 11 iunie 1998, cerere având ca obiect pronunțarea unei hotărâri preliminare: Finanzgericht Köln – Germania, taxa pe valoare adăugată, ECLI:EU:C:1998:282.